

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog in Middelkerke (Mannekensvere)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 20 december 2016 tot voorlopige bescherming als monument van de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog in Middelkerke (Mannekensvere);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 30 januari 2017 tot en met 28 februari 2017 en waarvan de behandeling van de bezwaren is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog aantoonst;

Overwegende dat de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De Duitse bunker heeft een belangrijke historische waarde als Duits betonnen verdedigingswerk dat reeds in het begin van 1916 was opgetrokken op de oostelijke oever van de IJzer. Er zijn in deze regio weinig bunkers gekend die zo vroeg in de oorlog werden opgetrokken en vandaag nog bewaard zijn. Het betreft bovendien een zeldzaam bewaarde commandopost uit de Duitse eerste stelling, de zogenaamde *Hauptstellung*. Vanaf deze eerste linie konden de Duitse voorposten in het geïnnundeerde gebied aan de westelijke kant van de IJzer bereikt worden via bruggen en passerellen. De inplanting van de bunker op de voormalige oostelijke oever van de IJzer kan vandaag nog ervaren worden vanaf de westelijke oever van de IJzer.

De bewaarde inscripties verwijzen wellicht naar de oorspronkelijke functie als commandopost voor de *Linke Reserve Kompagnie*.

Het betreft een eenvoudige commandopost. De kwaliteit van het beton, wellicht zonder bewapening, is in overeenstemming met het gebruikte bouwprocédé in deze vroege oorlogsjaren. Omwille van logistieke redenen was het helemaal niet evident om in de eerste verdedigingslijn, zo dicht bij de vijand, stevige betonnen constructies op te trekken. Vermoedelijk had de constructie, door zijn ligging dichtbij de vijand, ook sterk te lijden onder vijandelijke beschietingen. De historische context is dus van groot belang om de architecturale kwaliteiten van de constructie goed te begrijpen;

Overwegende dat de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De bunker is representatief voor gelijkaardige bunkers die in deze regio langs de Duitse frontlijn waren opgetrokken en ook als commandopost werden gebruikt. Opvallende elementen zijn de schuin afgewerkte dakrand, die mooi gecementeerd was en de drie vierkante openingen aan de achterzijde;

Overwegende dat de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog als monument technische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als betonnen constructie, die specifiek voor militaire doeleinden werd opgetrokken. Deze betonnen constructie met zijn bouwtechnische kenmerken van zowel bovengrondse als ondergrondse aard, getuigt van het belang en de evolutie van de betonbouw in de stellingenoorlog, die de Eerste Wereldoorlog geworden was. Nooit eerder werden zo massaal betonnen verdedigingsconstructies opgetrokken als tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daar waar er in de eerste oorlogsjaren werd geïmproviseerd en geëxperimenteerd met allerlei typologieën en toegepaste technieken in de betonbouw, evolueerde men geleidelijk naar zo sterk en efficiënt mogelijk uitgedokterde standaardontwerpen, die in sommige gevallen voor meerdere doelen konden gebruikt worden. Tijdens het interbellum en de Tweede Wereldoorlog zou dit leiden tot de massale uitbouw van heuse bunkerstellingen, met bunkers die tot in het kleinste detail waren gestandaardiseerd;

Overwegende dat de Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog als monument culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als materiele getuige van de *Grooten Oorlog*, die Vlaanderen jarenlang in zijn greep had en het leven van ontelbaar veel mensen ingrijpend tekende of volledig verwoestte. De Eerste Wereldoorlog was een internationale gebeurtenis bij uitstek, met West-Vlaanderen als één van de strijdtoneelen waar honderdduizenden mannen uit de hele wereld vochten. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog steeds een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

Duitse commandopost IJzer uit de Eerste Wereldoorlog, Kerkhoekstraat zonder nummer, bekend ten kadaster Middelkerke, 8ste afdeling, sectie B, perceelnummer 279A (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° technische waarde;
- 4° culturele waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Het gaat om een Duitse betonnen militaire constructie. Bij de samenstelling van het beton werden grove kiezels gebruikt. Er is op het eerste zicht geen wapening in het beton zichtbaar. Het dak was gegoten op gebogen gegolfde plaatijzers, die steunden op de zijmuren. De dakranden zijn aan de buitenzijde schuin afgewerkt met een gecementeerde laag. Op het dak is grasbegroeiing aanwezig, tijdens de oorlog aangebracht als camouflage. De toegang zit aan zuidoostelijke zijde. In het beton rond de toegang zitten verschillende gleuven, voor de bevestiging van een deur. Boven de deur zijn drie grote letters in een boog in het beton gegrift. De eerste twee letters zijn duidelijk herkenbaar als "L.R." betreffen. Vermoedelijk is de derde letter een "K".

In de noordoostelijke muur zitten drie min of meer vierkante muuropeningen, die naar het midden toe versmallen. Uitsparingen in de buitenmuur wijzen op een mogelijke afsluiting van deze openingen. Aan de binnenzijde is in deze muur nog een nis ingewerkt. In de binnenmuren zijn verticale gleuven in het beton uitgespaard.

Het is eigen aan bunkers dat er in de ondergrond in en rond de bunker constructieve elementen of militaire infrastructuur zitten die rechtstreeks verband houden met de bunker, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de betonnen commandopost;
- 2° de algemene doelstelling van de bescherming is meer bepaald het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden, met name de betonnen militaire post met haar oorspronkelijke indeling, met inbegrip van het gras op het dak, de aangebrachte gecementeerde laag, de vensteropeningen, de gleuven en nissen in de betonnen muren, de inscripties die boven de toegang zijn aangebracht. Er dient eveneens gestreefd te worden naar het behoud in situ van ondergrondse constructieve elementen en aansluitende militaire infrastructuur, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling;
- 3° de erfgoedwaarden van de bunker en de leesbaarheid ervan zouden versterkt kunnen worden door het verwijderen van de materialen, schroot, bouwafval of rommel op, tegen en in de betonnen post. Ook de spontane opslag van bomen en struiken zou omzichtig verwijderd kunnen worden. Aarde en grasbegroeiing, tijdens de oorlog aangelegd op het dak van de bunker, of mosbegroeiing op de muren, vallen hier niet onder;
- 4° het droog houden van de bunker door gepaste maatregelen tegen waterinsijpeling met name het afdekken van eventuele openingen in het dak zonder de luchtcirculatie te wijzigen, bevordert de instandhouding van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen;
- 5° het opnieuw aanbrengen van de afwerking bestaande uit cementering aan de buitenzijde van de constructie kan de oorspronkelijke afwerking en het oorspronkelijk uitzicht van de bunker herstellen. Indien noodzakelijk voor de goede hechting van de cementering dient hiertoe eerst de ondergrond hersteld te worden;
- 6° in voorkomend geval kan er gezocht worden naar maatregelen om grondwater in de bunker permanent te vermijden, in overeenstemming met de specifieke landschappelijke context;
- 7° conserverende maatregelen (roestwerende behandeling) voor blootliggende ijzeren onderdelen bevorderen de instandhouding van de ijzeren erfgoedelementen op zich en het omliggende beton, dat beschadigd zou kunnen worden door uitzettende corrosie;
- 8° conserverende maatregelen voor houten onderdelen bevorderen de instandhouding van de houten erfgoedelementen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad ten behoeve van veekering;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
 - e) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
 - f) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
 - g) het plaggen en het afvoeren van de plaggen.

Voor het interieur:

- 1° het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
- 2° het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
- 5° het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
- 6° het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

29 SEP. 2017

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS